

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OLIY TA'LIM MENEJMENTI VAZIFALARI

Sadiqova Feruzaxon
Qoqon davlat pedagogika instituti

Sirojddinov To'ychibek
Qoqon davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'zbekiston respublikasida oliy ta'lim menejmenti vazifalari hamda Ta'lim menejmentida eng asosiy vazifa -bu o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va jamiyat bilan ishlash nazarda tutiladi.

Keywords; Ta'lim menejmenti, ishlarni tasniflash, menejerlar, xodimlarni rag'batlantirish Ta'lim menejmentida eng asosiy vazifa -bu o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va jamiyat bilan ishlashdir. Menejment haqidagi keltirilgan tavsiflar shundan dalolat beradiki, u boshqaruv ma'nosini bildira turib, ma'muriy buyruqbozlik iqtisodiy boshqaruvdan tubdan farq qiladi. Ta'lim menejmentini rivojlantirish orqali odamlarning mehnatga bo'lgan munosabatini o'zgartirish, ma'naviy rag'batlantirish va hamkasblar o'rtasida do'stona munosabatlarni yo'lga qo'yishdir. Bugungi kunda boshqa sohalarda qatorida ta'lim sohasida islohatlar olib borilmoqda shu o'rinda Maktab menejmenti sohasida ham bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda, jumladan respublikamizning qatop oliy ta'im muassalari qatorida Chirchiq davlat pedagogika institutida 2019-2020 o'quv yilida 5611700-Maktab menejmenti ta'lim yo'nalishi ochilib 50 dan ortiq talaba qabul qilingan bo'lsa 2020-2021 o'quv yilida 60 dan ortiq talaba qabul qilindi, xozirgi kunda rivojlangan davlatlarning ta'limi tizimidan andoza oladigan bo'lsak bugungi kunning talabi avvalom bor ta'limni to'g'ri tashkil etish yuritish hisoblanadi, shu sabab Chirchiq davlat pedagogika instituti tomonidan ushbu ta'lim yo'nalishini kelajakda rivojlantirish hamda qo'shimcha kasb egasi sifatida diplomlar berish ishlari yuzasidan bir qancha ishlar olib borilmoqda. Bularning hammasi jahondagi ta'limi rivojlangan davlatlar qatorida kirish, Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev aytganlaridek ta'lim muassalari faoliyatini tubdan yaxshilash, eng ilg'or xorijiy tajribani o'rganish, har jihatdan zamonaviy tizim yaratish bugungi kunning talabi, ta'limni rivojlantirmasdan hech bir sohani rivojlantirib bo'lmaydi degan fikrlari negizida qanchalik chuqur ma'no kasb etishi bizga ma'lum, shu nuqtai nazardan eng avvalo ta'lim sohasini, ta'lim sohasida boshqaruvni rivojlantirish, boshqarish va nazorat qilish orqali natijaga erishish mumkinligini inobatga olib ta'lim menejmentiga alohida e'tibor berilmoqda. Ta'lim menejmentining paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichiga bir nazar tashlasak qadim tarixga egadir, ammo boshqaruv nazariyasi faqat 20-asr boshlarida rivojlana boshladi. "Management" inglizcha so'zdan olinga bo'lib o'zbek tilida boshqaruvni tashkil qilish,

rahbarlik qilish ma'nosida tarjima qilinadi. Umumiy rejada menejment boshqaruvni bildiradi, ya'ni u yoki bu faoliyat turini (tashkil etishni va rahbarlik qilishni) iqtisodiy, moliyani va boshqa inson hayotidagi ishbilarmonlik sohasini tashkil qilish va boshqarishni bildiradi. Amerika Qo'shma Shtatlarda 20-asrning boshlarida ilmiy boshqaruv maktablari evolyutsiyasi boshlangan qulay sharoitlar yuzaga keldi. Demokratik mamlakatda ulkan mehnat bozori paydo bo'ldi. Ta'limning mavjudligi ko'plab aqlli odamlarga fazilatlarini namoyon etishga yordam berdi. Rahbarlikning yangi usullari talab qilindi.

1911 yilda Frederik Teylorning "Printsiplar" kitobi, Bu yangi fan-etakchilik sohasida tadqiqotlar uchun asos yaratdi. Guruh ta'sirining odamlarning mehnatga bo'lgan munosabatini o'zgartirishi mumkinligini isbotladi. Menejmentda ma'naviy rag'batlantirishdan foydalanishni maslahat berdi, masalan, xodimning hamkasblari bilan aloqasi. U rahbarlarni jamoaviy munosabatlarga e'tibor berishga chaqirdi va maktab menejmentning ajralib chiqishiga hissa qo'shdi uning fikricha alohida kasb va ikkita yo'nalishga ega. Birinchisi, korxonalarni boshqarish muammolarini o'rganish va zamonaviy boshqaruv tushunchalarini ishlab chiqish. Ikkinchisi -menejerlarning lavozim vazifalari va funktsiyalarini o'rganish. Har qanday rahbar ma'lum ya'niy quydagi funktsiyalarni bajarishga chaqiriladi: • korxonaga uchun maqsadlarni belgilash va rivojlanish yo'llarini tanlash; • ishlarni tasniflash, taqsimlash, tashkiliy tuzilmani yaratish, kadrlarni tanlash va joylashtirish va boshqalar; • xodimlarni rag'batlantirish va muvofiqlashtirish, menejerlar va jamoa o'rtasidagi munosabatlarga asoslangan nazorat; • me'yoriylash, korxonaga ishini va unda ishlaydigan barcha ishchilarni tahlil qilish; • ish natijalariga qarab motivatsiya. Shunday qilib, zamonaviy menejmentning faoliyati murakkablashadi. Menejer turli sohalar bo'yicha bilimlarga ega bo'lishi va amalda tasdiqlangan usullarni qo'llashi kerak.

Maktab yirik sanoat ishlab chiqarishida hamma joyda paydo bo'ladigan bir qator muhim boshqaruv muammolarini hal qildi. Menejmentda eng asosiy vazifa -bu odamlar bilan ishlashdir. Menejment haqidagi keltirilgan tavsiflar shundan dalolat beradiki, u boshqaruv ma'nosini bildiradi turib, ma'muriy buyruqbozlik iqtisodiy boshqaruvdan tubdan farq qiladi. Bu farqlar quyidagicha: Birinchi farq -bu bozor iqtisodiga taalluqli bo'lib, ma'muriy buyruqbozlik xo'jalikni reja asosida olib borish tizimi emasdir. Ikkinchi farq -birinchi farqdan kelib chiqadiki, ya'ni taraqqiy topgan davlatlarda menejment iqtisodiy boshqaruv usuli hisoblanadi. Uchinchi farq -menejmentni sotsialistik tizim boshqaruvidan farqini oxirgi to'rtta tavsifni birlashtirish asosida aniqlash mumkin. Uni "menejment -bu samarali boshqaruv fani va san'ati"dir deyish mumkin. Bunday boshqaruv bu kabi mehnat bilan shug'ullanuvchilarning yuqori malakasi, ya'ni menejerlar hisobiga, ularning bilimdonligi, faol ijodiy ishi, tashabbuskorligi, fikr yuritishining egiluvchanligi, taktik va strategik masalalarni echishdagi qobiliyati, odamlar bilan bevosita ishlay olishi hisobiga amalga oshadi. Oksford izohli lug'atida menejment tavsifi quyidagi oddiy so'z bilan

ifodalangan. Unda “Menejment -bu ma’muriy ishni bajarishdagi alohida qobiliyat va bilimdonlikdir”, -deyilgan. Hozirgi davrda menejment -boshqaruviga qo’yiladigan turli talablarni, ya’ni ish usuliga, ishni olib bora olish qobiliyatiga, odamlar harakatini birgalikdagi faoliyatda to’g’ri yo’naltirish san’ati va fanga qo’yiladigan talablarni qattiq ma’muriy talabsiz belgilangan maqsadning bajarilishini o’zida aks ettiradi. Yuqoridagi sifatarga qo’shimcha qilib, hozirgi zamon menejmenti taraqqiy topgan davlatlardagi 2 ta tavsifini ham keltirish o’rinlidir: 1-Menejerlik korpusining faoliyatini iste’molchi talabiga mos keladigan yuqori sifatli mahsulot olishga yo’naltirilganligi (menejmentda marketing yondashuvi). 2-Menejer ishini tashkilot jamoa a’zolarining faravonligini oshirishga yo’naltirilganligi (boshqaruv faoliyatini insonparvarligi). Pirovard natijada “Menejment” termini yana bitta, aniqrog’i ikkita keng tarqalgan ma’noga ega. U ko’proq to’plash ma’nosida, barcha tashkilot menejerlar jamoasini yoki oliy menejerlar korpusini belgilashda ishlatiladi. Bu kabi ma’nolarda “Menejer” so’zi odatda 2 xil faoliyatni: boshqaruvchilar (menejerlar) va ishlab chiqaruvchilar (ishchilar) orasida ma’lum qarama-qarshilik ko’zda tutilganda qo’llaniladi. Ko’rib turibmizki, bu fanning mazmuni boshqaruv tizimi va boshqaruv ob’ekti orasidagi o’zaro munosabat bo’lib, uning asosiy vazifasi o’quvchilarga boshqaruvning zamonaviy usullarini, rahbarlik san’ati sirlarini o’rgatishdan iborat. Fanni o’qitish talabalarda boshqarish muammolariga nisbatan qiziqish uyg’otish, amaliy tashkilotchilik faoliyatiga ishtiyoq tug’dirishdan iborat. Chunki hozir boshqarish asoslarini o’rganayotgan talabalar kelgusida boshqarish tizimining xodimlari, kichik va o’rta, katta jamoalarning rahbarlari, korxonalar va firmalar iqtisodiy, sotsial, tashkiliy -texnik faoliyatining turli tomonlarini boshqarish bo’yicha loyihalar, tadbirlar ishlab chiqishga da’vat etilgan mutaxassislar bo’lib etishadilar. Boshqa tomondan boshqaruv ko’p hollarda rahbarning qobiliyatiga, uning odamlar bilan ishlay olishiga, shaxsiy tashabbusiga, fahm-farosatiga bog’liqdir. Bularning barchasini boshqaruvda ishlata olish -bu san’atdir. Boshqaruv san’ati -bu menejning, rahbarning qobiliyati, ustamonligi, ijodiyotidir. Shunday qilib har qanday ijodiy faoliyat sifatida menejment o’zida fan va san’at elementlarini jamul-jam qilgan. Xulosa qilib aytganda o’quvchi yoshlar va talabalarning kelajakda har sohada raqobatbardosh kadr qilib tarbiyalashning kafolatlangan tizimlardan biri ekanligini ko’rishimiz mumkin .

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muydinovich, R. I., Valentinovna, M. S., & Xabibjonqizi, M. D. (2022). THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN MODERN METHODS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
2. Muydinovich, R. I. (2022). The Role of Digital Technologies in Growing Secondary School Students to the Profession. *Eurasian Scientific Herald*, 6, 137-142.

3. MUYDINOVICH, R. I. (2020). Problems and Solutions of Online Education in Tertiary Institutions. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, 7(11), 58-60.
4. Muydinovich, R. I. (2021). Innovative approach to ensuring the continuity of teaching computer science in the system of continuous education of the New Uzbekistan. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1622-1629.
5. РАСУЛОВ, И. М., & ТОЛИПОВ, У. К. (2018). РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ. In *Высшее и среднее профессиональное образование России в начале 21-го века: состояние, проблемы, перспективы развития* (pp. 198-203).
6. Muydinovich, R. I. (2022). Methodology of using the google classroom mobile application in teaching informatics and information technologies for secondary school students. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 3, 158-162.
7. Muydinovich, R. I. (2021). Strategic Conditions for the Modernization of the Educational System in the 3-Renaissance. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 2(6), 85-92.
8. Расулов, И. (2014). Формирование понятий и навыков у учеников при создании ребусов при помощи компьютерных технологий. *Актуальные проблемы современной науки*, (3), 84-88.
9. Muydinovich, R. I. (2022). INFORMATIKA FANI YO 'NALISHIDA ZAMONAVIY DASTURLASH TILLARINI O 'RGANISHNING AHAMIYATI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 4, pp. 75-78).
10. Muydinovich, R. I. (2021). Problems and solutions of teaching in credit-module system in higher education institutions. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(04), 721-727.
11. Muyidinovich, R. I. (2020). Advantage And Methodological Problems Of Teaching Computer Science In Modern Schools. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 2(10), 13-16.
12. Rasulov, I. M. (2022). ADVANTAGE AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF TEACHING COMPUTER SCIENCE IN MODERN SCHOOLS. *Ученый XXI века*, 22.
13. Muydinovich, R. I. (2022). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHI TUFAYLI PAYDO BO'LGAN KASBLAR VA ULARNI O'RGANISH. *PEDAGOGS jurnali*, 13(1), 117-122.
14. Muydinovich, R. I. (2022, April). INTEGRITY AND CONTINUITY OF COMPUTER SCIENCE IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. In *E Conference Zone* (pp. 322-326).

15. Muydinovich, R. I. (2022). THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PROVIDING INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(12), 1281-1286.
16. Muydinovich, R. I. (2022). VOCATIONAL TRAINING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 209-216.
17. IE R., Yo S S., TT M. EMERGENCIES OF A SOCIAL COLOR //International Journal of Early Childhood Special Education. – 2022. – T. 14. – №. 7.
18. IE, R., Yo S, S., & TT, M. (2022). EMERGENCIES OF A SOCIAL COLOR. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
19. Yokutkhon, S. (2022). HEALTHY LIFESTYLE. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 11(12), 254-259.
20. Yoqutxon, S. (2022). THE MAIN LAWS OF THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 194-197.
21. Muydinovich, R. I., Valentinovna, M. S., & Xabibjonqizi, M. D. (2022). THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN MODERN METHODS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
22. Makhkamova, D. X. (2023, January). IMPROVING THE METHODOLOGY OF USING SOFTWARE TOOLS FOR THE FUTURE INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGY TEACHER. In *E Conference Zone* (pp. 64-69).
23. Makhkamova, D. X. (2023). METHODOLOGY OF FORMATION OF FREELANCING SKILLS OF FUTURE TEACHERS OF INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES THROUGH THE SUBJECT OF INFORMATICS AND DIGITAL TECHNOLOGIES. *Conferencea*, 55-64.
24. To'lanboevna, M. M. (2023). YOSHLARNI RUHIY VA MA'NAVIY SOG'LOM TARBIYALASHDA OILANING O'RNI. *ILMIY TADQIQOTLAR VA JAMIYAT MUAMMOLARI*, 1(2), 3-11.
25. Tulanboevna, M. M. (2022). PRIORITY RESPONSIBILITIES OF THE MANAGER IN THE FIELD OF PERSONNEL MANAGEMENT AND DEVELOPMENT IN THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION. *Open Access Repository*, 8(12), 561-565.
26. Khasanov, A. R. (2022). LEARNING IS A COMPETENCY-BASED APPROACH AS A CONTENT UPDATE STEP. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 217-223.
27. Khasanov, A. R. (2022). Development of information competence of future informatics teachers as a pedagogical problem. *Open Access Repository*, 9(12), 73-79.

28. Xasanov, A. R. (2021, May). USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND INTERACTIVE METHODS IN TEACHING COMPUTER SCIENCE. In *E-Conference Globe* (pp. 198-199).
29. Maxmudovich, X. X. (2022). CULTURE OF THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 268-271.
30. Makhmudovich, K. K. (2022). Building Models of Their Functions According to Single-Valued and Multivalued Compatibility Truth Table of Cryptographic Accelerations. *Open Access Repository*, 9(12), 44-49.
31. Sharifovich, A. S., Maxmudovich, H. X., & Mansurovich, B. M. (2022). Application Of Information Compression to Create New Hash Functional Algorithms of Rectangal Matrix Introduction. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 9, 54-57.
32. Sharifovich, A. S., Maxmudovich, H. X., & Mansurovich, B. M. (2022). Protocol For Electronic Digital Signature of Asymmetric Encryption Algorithm, Based on Asymmetric Encryption Algorithm Based on the Complexity of Prime Decomposition of a Sufficiently Large Natural Number. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 7, 238-241.
33. Aripov, M. M., Axmadaliyev, S. S., Xasanov, X. M., & Botirov, M. M. (2022). IMPLEMENTING MINIMUM GRAPH COVERING IN PYTHON. *Ann. For. Res*, 65(1), 10016-10021.
34. Останов, К., & Ботиров, М. М. (2022). О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА ПРИ ИЗУЧЕНИИ МАТЕМАТИКИ. *Проблемы науки*, (6 (74)), 5-7.
35. Mansurovich, B. M., & Ogli, Y. M. D. (2022). PHP DASTURLASH TILI VA UNING IMKONIYATLARI. *Ta'lim fidoyilari*, 18(5), 77-80.
36. Ботиров, М. (2017). Морфология твердой фазы биологических жидкостей, как метод диагностики в медицине. *Журнал проблемы биологии и медицины*, (4 (97)), 179-182.
37. БОТИРОВ, М. ўқ ЗА-ўАЛЛА НАВБАТЛАБ ЭКИЩДА ОРАЛИЙ МУДДАТДА БЕДА ПАРВАРИШЛАШ. *ЧОРВАЧИЛИК. ВЕТЕРИНАРИЯ*, 8.
38. Ботиров, М., Ураимов, Т., & Усмонхужаева, Г. Андижанской сельскохозяйственный институт, Республика Узбекистан ВЛИЯНИЕ ПОКРОВНОГО ПОСЕВА ЛЮЦЕРНЫ НА ПОЖНИВНЫЕ, КОРНЕВЫЕ ОСТАТКИ И ВОДОПРОЧНЫХ АГРЕГАТОВ В ПОЧВЕ. *ИЗДЕНИСТЕР, № 2 ИССЛЕДОВАНИЯ, НӨТИЖЕЛЕР 2017 РЕЗУЛЬТАТЫ*, 147.
39. Valiyevna, K. S., & Kizi, I. N. V. (2022). New vocabulary of the internet language: Methods of formation, reasons for the appearance. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(5), 84-89.

40. Turdaliyevich, M. I. (2022). SOME ISSUES IN THE PROCESS OF USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF THE EDUCATIONAL SYSTEM. *Open Access Repository*, 8(12), 289-294. Turdaliyevich, M. I. (2022). Methodological Aspects of Preparing A Future Informatics Teacher for Innovative Activities. *Open Access Repository*, 9(11), 337-339.
41. Rakhimovna, S. F. (2022). ANALYSIS OF NATIONAL MODELS FOR THE FORMATION OF ECONOMIC CLUSTERS IN UZBEKISTAN. *Open Access Repository*, 8(12), 530-535.

